

AZ ORSZÁGOS
M. KIR. MINTARAJZISKOLÁNAK
ÉS
RAJZTANÁRKÉPZŐNEK
ÉRTESITŐJE

AZ 1893—94. TANÉVRŐL.

AZ INTÉZET CZÉLJA, SZERVEZETE ÉS TANTERVÉNEK
KIVONATÁVAL,

VALAMINT A RAJZTANÁRVIZSGÁLATI SZABÁLYZAT TELJES SZÖVEGÉVEL

KÖZLI

KELETI GUSZTÁV

IGAZGATÓ.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

1894.

ORSZÁGOS

M. KIR. MINTARAJZISKOLA ÉS RAJZTANÁRKÉPZŐ

Budapesten, VI., Andrássy-út 71. sz.

AZ INTÉZET CZÉLJA ÉS FELADATA.

Az országos magyar királyi mintarajziskolának és rajztanárképzőnek feladata a jelenkor igényeinek és az ország szükségeinek megfelelő rajztanárok szakszerű kiképzése, valamint tehetséges ifjaknak, kik a képzőművészetek valamely ágára, különösen pedig a festészetre vagy szobrászatra szánják magukat, a hivatásukra szükséges ismeretek alapos megszerzésére alkalmat nyújtani.

Ezen céljainál fogva az intézet oktatást nyújt a képzőművészeteknek, alábbi tantervébe foglalt ágaiban, gyakorlati utmutatás és elméleti tanfolyamok segélyével.

TANTERV.

I. ALAK-RAJZ ÉS FESTÉS. (Figurális.)

I. OSZTÁLY.

Domború főszminták rajzolása. Hetenkint 10 órában.

II. OSZTÁLY.

Domború főszminták (fők) festése. Élő fejmintákról való rajzolás. Télen 10, nyáron 15 heti órában.

III. OSZTÁLY.

Antik szoborminták és egész alakú élő mintákról való rajzolás (akt). E tanulmányok kiegészítésekül szolgálnak a bonczalaktani előadások és a gyors vázolás gyakorlása.

IV. OSZTÁLY.

Az élő fejminta festése. Elemi compositio-gyakorlatok stb. Télen heti 10, nyáron 15 órában. Ezen tanulmányokhoz csatlakozik:

A *gyakorló festészeti szakosztály*,* melyben csupán művésznövendékek számára és külön tanár vezetése mellett az alakrajz és festészet nagyobb terjedelemben, hetenkint 30—35 óráig taníttatik; úgyszintén:

A *női festészeti osztály*,** művésznövendékek számára, melyben alak- tájkép- és csendélet festés gyakoroltatik körülbelül heti 10 órában.

II. ÉKÍTMÉNYES RAJZ ÉS FESTÉS. (Ornamentika.)

I. OSZTÁLY.

Domború ékítmények rajzolása, különös tekintettel a forma-érzék és a kézbeli ügyesség fejlesztésére.

A különböző rajzszerkezetek kezelésében, valamint a külön előadási módokban való gyakorlatok. Hetenkint 6 óra.

II. OSZTÁLY.

Ékítmény elemek rajzolása, különös tekintettel a stílek tanulmányozására, s ezzel kapcsolatban tervezési gyakorlatok. Folyta-

* Az epresketben (Bajza u.) e célra emelt külön épületben.

** Ideiglenesen a budai várbaárban.

tása a rajzgyakorlatoknak domború mintákról. Vázolgas. Hetenkint 6 óra.

III. ÉS IV. OSZTÁLY.

Elmélkedések a művészeti formák fejlődéséről a különböző nemzeteknél különböző korszakokban.

Az intézet főszövevény-, fénykép-, metszet- és könyvtárában őrzött művek ékítményes motívumainak tanulmányozása és vázolgas. Az országos iparmuzeumbeli és egyéb eredeti műtárgyak felvétele. Egyszerűbb ékítményes részletekre és ilyenek összetételére terjedő compositio-gyakorlatok. Önálló tervezgetés az iparművészet különböző ágai s a dekoratív építészet köréből, u. m. szövetek, butorok, sgraffitó, keramikai művek, fémöntvények és egyéb műtárgyak. Hetenkint 8 óra.

Ezenkívül a IV. osztály növendékei heti két órában ismétlés-képen domború minták után való rajzolást is gyakorolnak.

III. ÉPÍTÉSNET.

Az építészeti rajz- és stiltanulmányok, heti 8 órában, csak a III. osztályban kezdődnek. Szükséges előzményeket képezi a megelőző két osztályban szerzendő geometriai ismeret és rajzbeli gyakorlottság.

III. OSZTÁLY.

Műszaki rajzgyakorlatok, előkészítésül a műépítészeti alaktanra. Árnyékszerkesztés, intenzitási gyakorlatok.

a) *Elmélet.* A műépítészeti stílek fejlődésének ismertetése; azok elemzése és összehasonlítása.

b) *Gyakorlat.* Részletes tanulmányok rajzolása, különösen az ókori remek építészet köréből válogatott minták nyomán.

IV. OSZTÁLY.

a) *Elmélet.* A műépítészeti stílek folytatólagos ismertetése. Közép- és újabbkori építészet.

b) *Gyakorlat.* Tanulmányok rajzolása a középkori (román, góth) és újabbkori (renaissance, barok) építészet köréből vett jeles példák nyomán.

IV. VÍZFESTÉSZET.

Edényneműek, csendéleti tárgyak, virágok, különböző növények s ilyenekből összetett csoportok; himzési s szövet minták, iparművészeti tárgyak természet utáni megfestése, valamint fej tanulmányok élő mintáról.

Végre egyes kirándulások a tájfestészet tanulmányozása szempontjából.

V. MINTÁZÁS.

A) RAJZTANÁRJELÖLTEK RÉSZÉRE.*

I. OSZTÁLY.

Mintázási gyakorlatok, különösen domború ékítményes minták, valamint az emberi test egyes részeit ábrázoló főszminták nyomán, ezek nagyságának megfelelő mérvekben. Hetenkint 6 óra.

* Az Eötvös-utca 6. sz. a. bérelt ideiglenes helyiségben.

II. OSZTÁLY.

Ékítményes mintázási gyakorlatok lapminták után és domborművű mintázási gyakorlatok teljes idomú föszminták nyomán, adott mérvek szerint. Hetenkint 6 óra.

B) SZOBRÁSZNÖVENDEKÉK RÉSZÉRE.*

Antik, élő minta után fej és egész alak (akt), valamint állattanulmányok, önálló compositiók.

VI. GEOMETRIA.

1. *Elemi geometria.*

Bevezetés.

I. PLANIMETRIA.

Heti 4 óra előadás és 2 óra rajzolás az I. osztály számára.

1. A *térelemek* (pont, egyenes) helyzeti vonatkozásai és az egyenesvonalu idomok képzése általában.
2. Az *alapidomok* (véges egyenes, kör, szög, öv) helyzeti és metrikus vonatkozásai.
3. A *főidomok*, és pedig:
  - α) az *egyenes vonalúak* (pont- és sugársor, tört egyenes, három-, négy- és sokszög) alkotó részei, projectivitása (congruentia, affinitás és axialis symmetria, hasonlóság és centrikus symmetria, collineatió és involutió), transversálisai és területe.
  - β) a *görbe és vegyes vonalúak*, és pedig:
    - a) A *kör*; vonatkozások a térelemek- és az előbb tárgyalt idomokra (projectivikus, potenciális, polárikus és harmonikus tulajdonságok), kerület és terület.

* Az epreskertben (Bajza u.) levő külön épületben.

b) A kúpszeletek elemei.

c) A cycloisok, evolvensok és az alkalmazott csigavonalak leírása és szerkesztése.

Constructiv föladatak az egész tárgykörből.

II. STEREOMETRIA.

A stereometria az orthogonális ábrázolás előadásával van egyesítve és esetről-esetre tárgyalatik.

2. *Ábrázoló geometria.*

A) STEREOMETRIA ÉS ORTHOGONÁLIS ÁBRÁZOLÁS.

Heti 4 és 2 óra előadás és 2 óra rajzolás a II. és III. osztály számára.

I. STEREOMETRIA.

1. *A térelemek* (pont, egyenes, sík) helyzeti vonatkozásai és az egyenes vonalú és sík lapú idomok képzése általában.
  2. *Az alapidomok* (kitérő [torz] egyenespár, pont és sík, egyenes és sík, lapszög, réteg, testszög) helyzeti és metrikus vonatkozásai.
  3. *A főidomok*, és pedig:
    - α) *a síklapúak* (szögletes testek) [hasáb, gúla és általános polyeder] alkotó részei, transversális síkjai, congruentiája és axiális symmetriája, hasonlósága és centrikus symmetriája, felülete és köbtartalma.
    - β) *a görbe- és vegyeslapúak* (gömbölyű testek) [henger, kúp, gömb] alkotórészei, transversális síkjai, stb. — mint előbb.
- Constructiv feladatok az egész tárgykörből.

II. ORTHOGONÁLIS ÁBRÁZOLÁS.

1. Bevezetés.
2. A térelemek ábrázolása két és több képsíkon.
3. A térelemek relativ vonatkozásai, különösen metszések, távolságok és szögek.
4. A sík idomok ábrázolása.
5. A testek (hasáb, gúla, henger, kúp, forgástestek) ábrázolása; relativ vonatkozásaik a térelemekre és egymásra.
6. Megvilágítási viszonyok, u. m. vetett, saját árnyék és a megvilágítás intenzitása.
7. Idomok helyzettranszformációi; képsíktranszformációk.
8. Az orthogonális és klinogonális axonometria elemei.
9. Constructiv feladatok az egész tárgykörből.

Jegyzet. A 6. és 7. pontban foglaltak alkalmilag tárgyaltnak.

B) CENTRÁLIS ÁBRÁZOLÁS (PERSPECTIVA, LÁTSZATTAN.)

Heti 2 óra előadás és 2—8 óra rajzolás, a III. és IV. osztály számára.

Bevezetésül: látszati képek szerkesztése az orthogonális ábrázolási mód alapján.

I. ELMÉLETI RÉSZ.

1. A térelemek (pont, egyenes és sík) *centrális ábrázolása és helyzeti megállapítása* egy síkon.
2. A térelemek *helyzeti vonatkozásai*: metsző egyenesek, két sík metszése. Vegyes helyzeti feladatok.
3. A térelemek *méretes vonatkozásai*: szöghajlásuk a képsík iránt, síkban fekvő elemek forgatása, valódi nagyságok megállapítása, egyenesek osztása, adott osztás átvitele osztó egyenesek által, az osztási kör; az egyenesnek és a síknak szög szerinti vonatkozása. Síkok hajlási szögei, síkok elhelyezése adatok szerint.

4. Segédműveletek korlátolt képsíkon: összevonási középpont alkalmazása, összevont segédkép, egyenlőközű egyenesek képeinek szerkesztése enyészőpont használása nélkül.
5. Különböző mértékegységek és lépték rendszerek alkalmazása, hálók.
6. Az elnyúlások és visszás helyzetek határai.
7. A kör és más sík görbék centrális ábrázolása.

II. GYAKORLATI RÉSZ.

Heti 2—8 óra rajzolás leginkább a IV. osztály számára.

1. Ékített síkok centrális ábrázolása.
2. Síkok által határolt testek, forgási testek, testcsoportok ábrázolása.
3. Az építészet köréből vett tárgyak.
4. Árnyékszerkesztés természetes és mesterséges világítás feltétele mellett.
5. Tükörképek a tükör síkjának különböző állásai mellett.
6. Adott látszati képek kifejtése (visszafejtése) és hibáinak javítása.
7. Látszati képek tervezete.

3. *Geometriai módszertan.*

Heti 2 óra előadás a IV. osztály számára.

1. A rajzoló geometria tananyagának módszeres kezelése a középiskola 4. alsó osztályában és a polgári iskolában, különös tekintettel az előadási képesség fejlesztésére.
2. Próbaelőadások.
3. A geodäsia és a situatio-rajzolás elemei egybekötve gyakorlati mérésekkel a mezőn.
4. A legszokásosabb geographiai fokhálózatok szerkesztése.

VI. FESTÉSZETI BONCZALAKTAN.

I. ÉS II. OSZTÁLY.

Hetenkint 1 óra.

Az emberi test külalakját meghatározó csontok, inak, izmok idomai, kölcsönös aránya és mozgása törvényeinek magyarázata és rajzolása, fali ábrák, boncztani készülékek és az élő természetből vett minták nyomán.

VIII. MŰTÖRTÉNELEM.

II., III. ÉS IV. OSZTÁLY.

Hetenkint 3—4 óra előadás és 2 órában az országos képtárak és gyűjtemények látogatása a szaktanár vezetése és magyarázata mellett.

Összefoglaló képe a művészileg szép eszményének, a mint az a különböző népeknél, különböző korszakokban az építészet, festészet és szobrászat, valamint a magasabb műipar termékeiben nyilvánult.

A régi keleti népek, valamint Görögország és Róma, utóbb a középkor és a renaissance műtörténelme.

IX. NEVELÉS ÉS OKTATÁSTAN.

A) ÁLTALÁNOS NEVELÉSTAN

A III. OSZTÁLYÚ RAJZTANÁRJELÖLTEK SZÁMÁRA.

Heti 1—2 órában.

A nevelés fogalma és a neveléstan felosztása. A testi nevelés körében szem előtt tartandó szabályok, különös tekintettel az iskolai egészségtanra. Az értelmi nevelés körében követendő főbb szabályok ismertetése, kapcsolatban a szemlélődő, képzetalkotó,

gondolkozó, emlékező és képzelődő lelki tehetségeknek tüzetes leírásával, a logika tételeinek ismertetésével. A *kedély-neveléstan* föltételei, összeköttetésben a különféle érzelmek, hangulatok és indulatok leírásával, különös tekintettel a szépízlés fejlesztésére vonatkozó szabályokra.

Az *erkölcsi nevelés* körében érvényesítendő szabályok, az ösztönöknek, vágyaknak, hajlamoknak, szenvedélyeknek, a vérmérsékletnek és az egyéni jellemvonásoknak ismertetésével kapcsolatban. Az iskolai nevelés és fegyelemtartás tételei kellő tekintettel az egyes iskolák növendékeinek erkölcsi fejlettségére és a nemzeti nevelés követelményeire. Az iskolai nevelésre és fegyelemtartásra vonatkozó irodalomnak rövid áttekintése és a közoktatásügyi kormány által kiadott s ezen teendőkre vonatkozó rendeletek ismertetése.

B) ÁLTALÁNOS OKTATÁSTAN

A IV. OSZTÁLYÚ RAJZTANÁRJELÖLTEK SZÁMÁRA.

Heti 1—2 órában.

Az oktatástan fogalma és felosztása. Az oktatás körében szem előtt tartandó főelvek és az ezekből származó szabályok ismertetése.

Az *iskolai oktatás* célja tekintettel az egyes tanintézetek feladatára. A tananyag megállapítására vonatkozó általános oktatástani szabályok ismertetése, különös tekintettel az egyes iskolák számára készült *tantervek* azon részleteire, a melyek a rajzolás tanítására vonatkoznak. A *tanmenetek* megállapítására vonatkozó általános szabályok. A *tanalakoknak*, nevezetesen a közlő vagy előadó tanalaknak, az előmutató, a kikérdező, a kifejtő, az önoktató és az emlékeltető tanalaknak ismertetése és az ezekre vonatkozó oktatástani tételek. Az egyes tanítási órák helyes felhasználására vonatkozó oktatástani szabályok. Az oktatástanra vonatkozó irodalom ismertetése, különös tekintettel a rajztanítás

módszerének fejlődését feltüntető művekre. — A magyar közoktatásügy fejlődésének rövid története, kapcsolatban az általános neveléstörténet főrészeleteinek ismertetésével. — A kormány által kibocsátott módszertani utasítások ismertetése.

X. MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM.

III. OSZTÁLY.

(Heti 1 óra.)

I. Téli félév: *Nyelvtan és stilisztika*. (A magyar nyelv jellemző sajátosságai; szerkesztéstan; a prózai írásművek.)

II. Nyári félév: *Újabbkori magyar költők magyarázata*. (Aesthetikai fejtegetéssel; különös tekintettel a leiró, festői és plasztikai helyek feltüntetésére.)

Stilusgyakorlatok: félévenként egy dolgozat, a kijelölt s a növendékek külön viszonyaihoz alkalmazott tételek köréből.

IV. OSZTÁLY.

(Heti 2 óra.)

I. Téli félév: *A régibb magyar irodalom (1772-ig) történelmi fejlődése*. (Különös tekintettel a középkori könyvfestés és díszítésre.)

II. Nyári félév: *Az újabbkori magyar irodalom áttekintése*. (1772—maig), különös tekintettel a szerkesztés és előadás művészibb kivitelére.

Stilusgyakorlatok: mint a III. osztálynál.

A fentebbiekben ismertetett tanterv, kivéve a vízfestést, egész terjedelmében az intézetnek csakis rajztanárjelölt növendékeire nézve irányadó. A rajztanítónőjelöltek; úgyszintén mindket nem-beli művésznövendékek különleges igényeiknek megfelelő oktatásban részesülnek.

KIVONAT

AZ INTÉZET ALAPSZABÁLYAIBÓL ÉS KÜLÖN HATÁROZATAIBÓL.

Az intézeti tanulók, külön céljaikhoz képest vagy rajztanárjelöltekül, vagy művésznövendékekül iratnak be.

A rajztanárképzőnek teljes tanfolyama 4 évre terjed.

A művésznövendékek tanfolyama nincs az évek bizonyos számához kötve; a mennyiben azonban valamely művésztanuló három éven túl akarná az intézetet látogatni, annak megengedése a tanári kar határozatától függ.

A rajztanárjelöltek befogadásának föltételeire nézve az alább közölt rajztanárvizsgálati szabályzat 5 §-a irányadó.

A művésznövendék fölvételére megkivántatik, hogy a teljes polgári iskolát vagy a középiskolának legalább hat osztályát végezte legyen.

Oly jelentkezők, a kik felöltő hivatást tanusítanak, az igazgatóság javaslata alapján, miniszteri engedélylyel a rendes növendékek közé fölvehetők akkor is, ha a közép- vagy polgári iskolának csupán négy osztályát, de jó sikerrel, végezték.

Mind a rajztanárjelöltek, mind a művésznövendékek fölvételének közös föltételei:

a) a 16-ik korév betölte;

b) ép látérzék;

c) némi gyakorlottság a szabadkézi rajzolásban, melynek kellő foka esetleg külön fölvételi vizsgálat útján igazolandó.

A fölvétel általában ideiglenes jellegű, s csak félévi látogatás és ezalatt kitüntetett szorgalom és tehetség alapján történik a végleges fölvétel.

Az intézet tanfolyamaiban, a rendelkezésre álló tanhelyiségek által korlátozott számban, nők is vehetnek részt, ha a szabadkézi rajzolásból kivánt előkészültséget igazolták.*

Az tanulók fölvétele minden tanfélév kezdetén, szeptember illetőleg február hó elején eszközöltetik. A tanfélév folyamában a fölvétel csak igen méltányolandó okok alapján és kivételesen engedélyeztetik.

Az ösztöndíjas rajztanárjelöltek a képesítő vizsgálatnak magukat alávetni kötelesek.

A rajztanárvizsgálatok rendjét és módját külön szabályzat állapítja meg, melynek teljes szövege alább olvasható.

Az intézeti növendékek művei időnkint közszemlére kiállítatnak az iskola helyiségeiben.

A tanév szeptember hó elején kezdődik s június hóban végződik. Június hava közepétől annak végeig a képesítő vizsgálatok tartatnak.

Az intézet minden tanítványa minden tanév elején beiratási díjúl 2 forintot fizet az intézeti könyvtár gyarapítására.

A rendes növendékek egész évi tandíja 10 forint. A vendéglátogatók tandíja magasabb, s időről időre a viszonyokhoz képest állapíttatik meg.** A nők közül azok, kik rajztanítónői képesítésre készülnek, évi 10 frt, — a művésznövendékek a mindenkori vendéglátogatói tandíjat fizetik.

Szegény sorsú, tehetséges és szorgalmas növendékek a tandíj fizetése alól fölmentethetnek.

A tandíjak az állampénztárba folynak.

Az intézet szegényebb sorsú tehetségesebb növendékei, külö-

* A rajztanítónőjelöltekre nézve l. a rajztanárvizsgálati szabályzat 5. §-át.

** Az 1886—87-ik tanévtől kezdve — további intézkedésig — a vendéglátogatók egész évi tandíja ministeri rendelet utján 40 forintban állapíttatik meg.

nösen pedig a rajztanárjelöltek számára rendelt állami ösztöndíjak elnyerésére évenként nyilvános pályázat hirdettetik.

A pályázati föltételek rendszerint a következők:

1. Hitelesen igazolandó:

a) hogy a pályázó ép látérzékű s legalább 16 éves korát már betöltötte;

b) hogy készütség tekintetében az intézetbe fogadás fentebb jelzett általános föltételeinek megfelelni képes.

2. A készütség kellő foka eshetőleg külön vizsgálat után igazolandó.

3. Az ösztöndíj (rendszerint 300 frt) csak egy évre adományoztatik; tovább élvezete a tanév folyamában s az évi vizsgálatok után kitüntetett haladástól függ.

4. A kellően fölszerelt kérvények, rajzmunkálatok mellékletével, a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterhez címelve, az évenként szabályszerűen kihirdetett határidőig a m. kir. rajztanárképző igazgatójához nyújtandók be. (Budapest, VI. kerület, Andrassy-út 71.)

A pályázat eredményét a tanártestület bírálja meg s ennek indokolt javaslata alapján a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter határoz.

Itt megjegyeztetik, hogy az intézetbe belépő új növendék az első évben sem tandíjelengedésre, sem ösztöndíjra nem számíthat.

Az állami ösztöndíjas rajztanárjelölt, mielőtt az ösztöndíj számára folyóvá tétetnék, térítvényt ír alá, melyben az államsegély kedvezményével kapcsolatos kötelezettségek hű teljesítése iránt fogadást tesz.

Az állami ösztöndíjas rajztanárjelöltek a képesítő vizsgálat kiállása s az oklevél kinyerése után nem tarthatnak már ennél fogva jogot valamely állami tanintézetnél leendő alkalmaztatásra; ha ellenben valamely nyilvános iskolához rajztanárokul vagy rajztanítókul a vallás- és közoktatásügyi miniszter részéről kineveztetnek, a kinevezést elfogadni s a rájuk bízott tanszéket a rendes

illetmények élvezete mellett legalább három évig ellátni kötelesek, különben az ösztöndíjat visszafizetni tartoznak.

A szorgalom élesztése és a haladás kitüntetése végett minden tanév végével jutalomdíjak osztatnak ki a legjelesebb növendékek között.

Művésznövendékek, vagyis olyanok részére, kik csupán valamely művészeti ágban (festészetben, szobrászatban) óhajtják magukat kiképezni, szintén — évenként összesen 1500 frtra menő — ösztöndíjak adományoztatnak.

AZ INTÉZET TAN- ÉS SEGÉDSZEMÉLYZETE

AZ 1893—1894-IKI TANÉVBEN.

Igazgató :

KELETI GUSZTÁV, akadémiai képiró, királyi tanácsos, a m. tud. akadémia és a Kisfaludy-társaság tagja, a Ferencz József-rend lovagja, Officier de l'instruction publique, a m. kir. iparművészeti iskola igazgatója, az orsz. képzőművészeti tanács, valamint a szerzői jogi állandó szakértő bizottság tagja, a m. kir. rajztanár-vizsgáló bizottság elnöke, az orsz. képzőművészeti társulat alapító- és választmányi tagja, e. i. egyúttal igazgatója.

Tanárok :

1. LOTZ KÁROLY, akad. képiró, a gyakorló festészeti szakosztály tanára, a Ferencz József-rend és a III-ad oszt. vaskorona-rend lovagja, a bécsi cs. kir. művészeti akadémia tiszteleti tagja, az országos képzőművészeti tanács tagja.

2. SZÉKELY BERTALAN, akad. képiró, az alaki (figurális) rajz és festészet rendes tanára, valamint a fest. boncztan előadója, a Ferencz József-rend és a francia becsületrend lovagja, a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság alelnöke.

3. SCHULEK FRIGYES, akad. építész és építőmester, az építészeti rajz és stiltan rendes tanára, valamint a látszattannak előadója, a Ferencz József-rend lovagja, a hazai műemlékek országos bizottságának építésze, a magyar tudományos akadémia archæologiai bizottságának tagja, a bécsi «Bauhütte», a m. mérnök- és építészegylet, valamint a nemzeti torna egylet alapító tagja, a budapesti

építő iparosok testületének, a m. régészeti és anthropologiai társulatnak, az orsz. képzőművészeti társulatnak tagja, több diszoklevél és egyéb kitüntetés tulajdonosa, a budavári főegyház vezérépítésze, a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság tagja.

4. EBNER LAJOS akad. képiró, a női művésznövendékek tanfolyamának rendes tanára.

5. NADLER RÓBERT, műépítész-festész az ékítményes és iparművészeti rajz rendes tanára, a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság tagja.

6. Ifj. VÁRDAI SZILÁRD, okl. rajztanár, az ékítményes rajzolás rendes tanára, a szemléleti látszattan előadója, s e. i. sz. az intézeti könyv- és metszettár őre.

7. STROBL ALAJOS, akad. szobrász, a kor. arany érdemkereszt tulajdonosa, a mintázás r. k. tanára, a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság tagja, az orsz. képzőművészeti társulat választmányi tagja.

8. NEOGRÁDY ANTAL, akad. képiró, a vízfestészet rendes tanára.

Kültanárok :

9. AGGHÁZY GYULA, akad. festész, a m. kir. iparművészeti iskola rendes tanára, vezeti az alakrajzolás kezdő tanfolyamát.

10. Dr. BADICS FERENCZ, a M. Tud. Akademia levelező tagja, állami főreáliskolai tanár, a magyar paedagogiai társaság titkára, a magyar nyelv és irodalom előadója, a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság tagja stb.

11. KOVÁCH GÉZA, okl. rajztanár, a m. kir. iparművészeti iskola rendes tanára, a nők számára szervezett geometriai tanfolyam előadója.

12. LORÁNFI ANTAL, akad. szobrász és okl. rajztanár, a m. kir. iparművészeti iskola rendes tanára, a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság tagja, oktatja a rajztanárjelölteket a mintázásban.

13. Dr. PASTEINER GYULA, kir. m. tud. egyetemi ny. rendes tanár, a magyar iparművészeti társulat titkára, a «Művészi Ipar» című folyóirat szerkesztője, a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság tagja stb. Előadja a művészetek történetét.

14. PÉTERFY SÁNDOR, a budapesti áll. polg. tanítónőképezde r. tanára, az «Eötvös» segély-egylet elnöke, a m. kir. rajztanár-vizsgáló bizottság póttagja stb., mint a nevelés- és oktatástan előadója.

15. PÓRSZÁSZ JÓZSEF, okl. mérnök és m. kir. főreáliskolai r. tanár, az orsz. közoktatási tanács bíráló tagja, és a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság tagja; — mint az elemi és ábrázoló geometria és a geometriai módszertan előadója.

Kisegítő tanerők :

DÖRRE TIVADAR okleveles rajztanár az alakrajzoló osztályban.

KOMÓCSY JÓZSEFNÉ okleveles rajztanítónő az alak- és ékítményes rajzoló osztályokban.

Számvevő :

Csik-rákosi CSÁSZÁR DÉNES, vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszteri számvizsgáló.

Szolgaszemélyzet :

1. HERSITZ KÁROLY, egyuttal házi gondnok.
2. FEJES JÓZSEF, egyuttal kapus.
3. BEDECS ANTAL.
4. GYARMATI ANDRÁS.
5. REINISS ANDRÁS, gépész-fűtő.

AZ INTÉZET TANESZKÖZEI.

a) LAPMINTÁK.

1. Az egyes szakosztályok tanárai által készült ékítményes és stiltani, építészeti, távlati és boncztani fali táblák.

2. Építészeti műemlékek, iparművészeti tervrajzok, szoborművek és a régi és újabb mesterek jelesebb compositióinak réz-

metszetű és fényképmásolatai (nem másolás, hanem csupán tanulmányozás céljára).

b) DOMBORÚ MINTÁK.

1. Régi és újabbkori jeles szoborminták és fejminták, valamint egyes testrészek természet után készült főszoztvényei.

2. Régi és újabbkori jeles ékítmények és építészeti részletek főszoztvényei.

3. Az élő (fej- vagy alak-) minta. Élő férfiak és nők, kik előzetes alku szerint naponként több órán át, meghatározott díjazás fejében mintául állanak és ülnek a növendékek előtt. (Az intézetnek élő minták díjazására fordított évi költsége kétezer forint.)

c) VEGYES TANESZKÖZÖK ÉS KÉSZÜLÉKEK.

Ide tartoznak a távlati készülékek, geometriai testminták, boncz-tani præparatumok s az iskolával szomszédos «műcsarnok»-ban elhelyezett országos iparművészeti muzeumból tanulmány céljaira időnkint kiszemelt és átengedett műtárgyak stb.

d) A KÖNYVTÁR

tartalmazza: 1. a kül- és belföldi jelesebb szakfolyóiratok főbbjeit; 2. a képzőművészet és magasabb műipar, valamint a sokszorosító művészetek történelmére, fejlődésére, a műszaki eljárásokra, valamint a képzőművészet különböző ágainak segédtudományaira vonatkozó forrásműveket és kézikönyveket, mely szakművek köréből az intézet évi javadalmazásához és szükségletéhez képest folyvást gyarapíttatik. A könyvtárban jelenleg 4443 kötet és 36,061 db műlap őriztetik, összesen 60,941 frt 84 kr. értékben.

A könyvtár olvasótermét az intézet növendékei — e célra kijelölt órákban — ismereteik gyarapítása végett sűrűn látogatták.

ÚJ SZABÁLYZAT A RAJZTANÍTÁSRA KÉPESÍTŐ VIZSGÁLATOKRÓL.

A vallás- és közoktatásügyi magyar kir. minister úr ő nagyméltóságának kezdeményéből a rajztanárképzés és képesítés újabb rendezése ügyében egybehívott szaktanácskozmány által a rajztanár- és rajztanító-képesítésre vonatkozólag elkészített szabályzat a nevezett minister úrnak m. évi június hó 6-án 1146. sz. alatt kelt magas rendeletével életbeléptetés végett leküldetvén, a vizsgálatok ezentúl e szabályzat szerint fognak megtartatni.

A fenti rendelet intézkedéseiből tájékozással közöltetnek a következők:

Az új szabályzatot illetőleg a vallás- és közoktatásügyi minister úr fentartja magának a jogot, hogy a vizsgáló bizottság javaslatára oly alapos szakképzettségű egyéneknek is megengedje a vizsgára bocsáttatást, kik a szabályzat 5. §-ában megállapított tanulmányi előfeltételeknek csak részben feleltek meg; — a rajztanítónő jelöltekre nézve ugyancsak a vizsgáló bizottság javaslatára szintén fentartja magának a nevezett minister úr az előirt tanulmányi előfeltételeknek részbeni elengedését, nevezetesen pedig a magánúton szerzett megfelelő előképzettség esetében az attól való eltekintést, hogy az illetők előismereteiket nyilvános tanintézetekben szerezték légyen meg.

Az orsz. mintarajziskola- és rajztanárképző tananyagának az új szabályzat életbe léptetése folytán szükséges kiegészítéseül a következő új tantárgyak rendszeresítették:

1. A vízfestés egy új tanerővel a női osztályban;
2. a magyar nyelv- és irodalom mindkét nembeli tanár- és tanítójelölt növendékek számára;
3. a szép- és rondírás mindkét nembeli tanár- és tanítójelölt növendékek számára, és
4. a mértani szakok a tanítójelölt nőnövendékek számára.

A vizsgáló bizottság jegyzőjeül dr. Radnay Rezső vallás- és közoktatásügyi ministeri fogalmazó neveztetett ki.

A szabályzat szövege a következő:

1. §. Nyilvános középiskolánál, tanítóképzőnél, felső nép- és polgári iskolánál, felsőbb leányiskolánál és ipariskolánál rajztanár vagy rajztanítóul (rajztanítónőül) rendszeresített minőségben csak szabályszerűen képesített egyének alkalmazhatók.

2. §. *A vizsgáló bizottság.* a) A rajztanításra képesítő vizsgálatok külön országos bizottság előtt tartatnak meg.

b) Ezen bizottság áll: az elnökből, az alelnökből, a tudományegyetem, a kir. József-műegyetem, az orsz. m. kir. rajztanárképző intézet, az állami polgári iskolai tanítóképző intézet, valamint a különböző iskolák és az érdekelt szakkörök megfelelő számú képviselőiből. A bizottság elnökét, alelnökét és tagjait öt-öt évi időtartamra a vallás- és közoktatásügyi minister nevezi ki.

c) A vizsgáló bizottság a szükséghez képest csoportokban működik.

d) Az elnök, akadályoztatása esetén az alelnök, a bizottság mindennemű értekezletein és tanácskozásain és a vizsgálatokon elnököl; a bizottság ügykezelését vezeti. Szavazatok egyenlősége esetén az elnök szava dönt.

e) A vizsgáló bizottság hivatalos pecsétjén Magyarország koronás címere látható ezzel a körirattal: «A m. kir. rajztanár-vizsgáló bizottság pecsétje 1878.»

3. §. *A képesítés nemei.* Rajztanításra képesítést lehet szerezni:

a) Középiskolák és középfokú ipariskolák számára, még pedig

α) szabadkézi rajz és rajzoló geometriából, vagy

β) ezen tantárgyaknak csak egyikéből.

- b) Tanítóképzők, polgári iskolák és ipartanműhelyek számára.
- c) Iparos tanonciskolák számára.

Vége

d) Rajztanítónői képesítést tanítónőképző intézetek, polgári és felsőbb leányiskolák számára.

4. §. *Jelentkezés a vizsgálatra.* A képesítő vizsgálatra jelentkezésnek határideje rendszerint márczius hava 15-ike. A kihirdetés évenként a Budapesti Közlönyben, a vallás- és közoktatásügyi ministerium Hivatalos Közlönyében, a Középiskolai Tanáregyesület Közlönyében és a Néptanítók Lapjában történik meg.

A rajztanításra képesítő vizsgálatához bocsátásért a szabályszerűen bélyegelt és fölszerelt folyamodványt a bizottság elnökénél kell benyújtani.

A folyamodványhoz melléklendők:

- a) a jelentkező rövid életrajza, melyben különösen kiképeztetésének főirányát, menetét és az arra fordított időt kell jeleznie;
- b) keresztlevele, illetőleg születési bizonyítványa, melylyel igazolja, hogy legalább 21-ik életévét betöltötte;
- c) tanulmányi és az előirt általános műveltséget igazoló egyéb bizonyítványok;
- d) hatósági orvos által kiállított bizonyítvány jelentkezőnek a rajztanításra testileg alkalmas voltáról;
- e) a geometriai, építészeti, szabadkézi, esetleg műipari rajz köréből való dolgozatai;
- f) ha a jelentkező közszolgálatban áll, előljárósága, különben pedig közhatóság által kiállított erkölcsi bizonyítvány; végre
- g) esetleg valamely tanintézetnél rajztanítói minőségben folytatott működésről szóló bizonyítványok.

A folyamodványban a jelentkezőnek ki kell jelentenie, hogy a képesítésnek a 3. §-ban felsorolt nemei melyikét kívánja megszerezni.

5. §. *Az előképzettség mértéke.* a) A középiskolai és középfokú ipariskolai rajztanításra képesítő vizsgálatához (3. §. a) az

érettségi bizonyítvány és a rajztanárképző tanfolyamának elvégzése kivántatik.

b) A tanítóképzői, polgári iskolai és ipartanműhelyi rajztanítói vizsgálathoz (3. §. b) az érettségi bizonyítvány vagy elemi iskolai tanítói oklevél és a rajztanárképző vagy polgári iskolai tanítóképző rajztanítói szakcsoportjának elvégzése kivántatik. E vizsgálathoz felötlő tehetség, megfelelő általános műveltség és szakképzettség mellett, a vizsgáló bizottság meghallgatása után kivételesen külön miniszteri engedélylyel olyanok is bocsáthatók, kik érettségi vagy tanítói képesítő vizsgálatot nem tettek, de legalább hat közép- vagy polgári iskolai osztályt végeztek.

c) Az iparos tanoncziskolai rajztanításra képesítő vizsgálathoz (3. §. c) a m. kir. iparművészeti iskola, a középipariskola, vagy hasonló irányú szakiskola jó sikerű elvégzése, avagy elemi iskolai tanítói oklevél kivántatik.

(Felötlő tehetség, megfelelő általános műveltség és szakképzettség mellett a vizsgáló bizottság meghallgatása után külön miniszteri engedélylyel ezen vizsgálathoz olyanok is bocsáthatók, a kik a fentebb elősorolt iskolákat nem végezték.)

d) Tanítónőképzői, polgári és felsőbb leányiskolai rajztanítónői képesítő vizsgálatra a kellő rajzi szakképzettséggel és elemi népiskolai tanítónői oklevéllel bíró nőket lehet bocsátani.

Felötlő tehetség, megfelelő általános műveltség és szakképzettség mellett a vizsgáló bizottság meghallgatása után külön miniszteri engedélylyel ezen vizsgálathoz kivételesen oly nők is bocsáthatók, kik legalább négy polgári vagy felsőbb leányiskolai osztályt végeztek.

6. §. *A vizsgálat helye és alakja.* A rajztanításra képesítő vizsgálatok az orsz. magyar kir. rajztanárképző intézetben (Budapest, Andrássy-út 71. sz.) évenként rendszerint június hó második felében tartatnak meg.

A képesítő vizsgálat két részből áll:

a) zárthelyi és

b) szóbeli vizsgálatból.

A zárthelyi vizsgálat alkalmával tankönyvek vagy jegyzetek használata meg van tiltva. A felügyeletet a vizsgáló bizottságnak e végre kiküldött tagjai gyakorolják.

Szóbeli vizsgálatra csak oly jelöltek bocsáthatók, kiknek zárthelyi dolgozatait a bizottság elfogadhatónak találta.

7. §. *A képesítő vizsgálatok tárgyai és az ezekből követelt mérték.*

I. KÖZÉPISKOLAI ÉS KÖZÉPFOKÚ IPARISKOLAI RAJZ-TANÁROK VIZSGÁLATA.

A)

Kik mind a szabadkézi rajzból, mind a rajzoló geometriából nyernek képesítést.

1. *Zárthelyi vizsgálat tárgyai :*

a) Alakrajzolás, egész élő alakról (akt); rendelkezésre álló idő 3 óra.

b) Ékítményes rajzolás: domború mintáról árnyékolással (az egésznek felvázolása és a feladat egy részének teljes kidolgozása); idő 10 óra.

c) Iparművészeti rajzolás és tervezés: színes ékítménynek vagy valamely iparművészeti tárgynak tervezése; idő 5 óra.

d) Építészeti (műszaki) rajzolás, az alaktanból szerzett készült-ség kimutatására; idő 5 óra.

e) Ábrázoló geometria és perspectiva: valamely geometriai testcsoport vagy egyszerű műszaki tárgy derékszögű és perspectiv képének és megvilágítási viszonyainak ábrázolása különböző világítás feltétele mellett, rövid írásbeli magyarázattal; idő 6 óra.

f) Szemléleti perspectiva: geometriai testek csoportjának puszta szemlélet alapján szabad kézzel való ábrázolása árnyékolással; idő 2 óra.

g) Mintázás: féldomború ékítmény előállítása grafikai mintáról, egy részletnek teljes kidolgozásával; idő 5 óra.

h) Magyar nyelvi írásbeli dolgozat a műtörténelemből, nevelés-oktatástanból, vagy irodalomból vett valamely tárgyról; idő 5 óra.

2. Szóbeli vizsgálat tárgyai:

a) Elemi geometria. (A planimetriából: a térelemek viszonylagos vonatkozásai; az egyenesvonalú idomok alkotó részei, projectivitása, transversalisai és területe; a kör és vonatkozásai a térelemekre; kerülete és területe; kúpszeletek elemei; cikloisok, evolvensok és csigavonalok. A stereometriából: a térelemek viszonylagos vonatkozásai; a szögletes testek, henger, kúp és gömb származtatása, egybevágósága, szimmetriája és hasonlósága, felülete és köbtartalma. Szerkesztési feladatok.)

b) Ábrázoló geometria. (Ábrázolás egy és több képsíkon; a térelemek viszonylagos vonatkozásai; a síkidomok ábrázolása; a szögletes testek, henger, kúp és forgási testek ábrázolása; relatív vonatkozásaik a térelemekre és egymásra; megvilágítási viszonyok ábrázolása; a derékszögű és ferdeszögű axonometria elemei.)

c) Perspectiva. (Perspectiv képek szerkesztése az átmetszés módszere alapján. A térelemek centrális ábrázolása, viszonylagos vonatkozásai. Segédműveletek korlátolt képsíkon. Síkidomok centrális ábrázolása. Szögletes testek, henger, kúp és forgási testek, testcsoportozatok ábrázolása. Árnyékszerkesztés.)

d) Anatomiai alaktan. (Az emberi test külalakját meghatározó csontok, inak, izmok idomai, kölcsönös aránya és mozgása törvényei.)

e) Műtörténelem és stílus. (A régi keleti népek, Görögország és Róma, a középkor és renaissance műtörténelme.)

f) Nevelés- és oktatástan kapcsolatban a pszichológia és a logika elemeivel. (Az általános elvek és szabályok ismerete és ezeknek alkalmazása a rajz és szépírás oktatása körében. A középiskola szervezete: rajzi és szépírási tanterve és ezen oktatás segédeszközei. A rajz- és szépírásoktatás irodalma, a jelesebb

művek ismerete. A magyar közoktatásügy fejlődésének története, különös tekintettel a középiskolára.

g) Magyar nyelv és irodalom. Az újabbkori magyar irodalom áttekintése.

B)

Csupán szabadkézi rajz tanítására képesítő vizsgálat.

1. Zárthelyi vizsgálat tárgyai ugyanazok mint A) alatt.

2. Szóbeli vizsgálat tárgyai:

a) Elemi geometria: a planimetria és stereometria ismerete bebizonyító alapon, különös figyelemmel a szerkesztésre

b) Anatómiai alaktan.

c) Műtörténelem és stíltan.

d) Nevelés- és oktatástan.

e) Magyar nyelv és irodalom.

Az utóbbi négy tantárgy az A) alatt követelt mértékben.

C)

Csupán rajzoló geometria tanítására képesítő vizsgálat.

1. Zárthelyi vizsgálat tárgyai:

a) Alakrajzolás: fej domború mintáról; idő 5 óra.

b) Ékítményes rajzolás: domború mintáról árnyékolással (az egésznek felvázolása és egy részlet teljes kidolgozása); idő 10 óra.

c) Iparművészeti rajzolás: valamely műipari tárgynak főbb méretekkkel jelölt vázlata nyomán műhelyi részletrajz kivánt nagyságban; idő 5 óra.

d) Építészeti (műszaki) rajzolás, az alaktanból szerzett készültség kimutatására; idő 5 óra.

e) Ábrázoló geometria és perspectiva: valamely geometriai testcsoport vagy egyszerű műszaki tárgy derékszögű és perspectiv képeinek és megvilágítási viszonyainak ábrázolása, külön-

böző világítás feltétele mellett, rövid írásbeli magyarázattal; idő 6 óra.

f) Szemléleti perspectiva; geometriai testek csoportjának puszta szemlélet alapján szabad kézzel való ábrázolása árnyékolással; idő 2 óra.

g) Mintázás: féldomború ékítmény előállítására grafikai mintáról, egy részletnek teljes kidolgozásával; idő 5 óra.

h) Magyar nyelvi írásbeli dolgozat a műtörténelemből, nevelés-oktatástánból vagy irodalomból vett valamely tárgyról; idő 5 óra.

2. Szóbeli vizsgálat tárgyai ugyanazok mint A) alatt.

Megjegyzés. A B) és C) alatti képesítő vizsgálatot tett jelöltek, ha az A) alatti képesítést meg akarják szerezni, a tananyag-különbözetből kiegészítő vizsgálatot tartoznak tenni.

II. TANÍTÓKÉPZŐ INTÉZETI RAJZTANÁROK ÉS POLGÁRI ISKOLAI VALAMINT IPARTANMŰHELYI RAJZTANÍTÓK KÉPESÍTŐ VIZSGÁLATA.

1. Zárthelyi vizsgálat tárgyai.

a) Alakrajzolás: fej domború mintáról; idő 5 óra.

b) Ékítményes rajzolás: domború mintáról árnyékolással (az egésznek felvázolása és egy részlet teljes kidolgozása); idő 10 óra.

c) Iparművészeti rajzolás: valamely műipari tárgynak főbb méretekkkel jelölt vázlata nyomán, műhelyi részletrajz, kivánt nagyságban; idő 5 óra.

d) Építészeti (műszaki) rajzolás, az alaktanból szerzett készült-ség kimutatására; idő 5 óra.

e) Ábrázoló geometria és perspectiva: valamely geometriai test vagy testcsoport derékszögű és perspectiv képeinek ábrázolása, rövid írásbeli magyarázattal.

A derékszögű ábrázolásnál az esetleg előforduló áthatások és az árnyék szerkesztése is kivántatik; a rajz tussal kihuzandó. Idő 6 óra.

f) Szemléleti perspectiva: geometriai testek csoportjának puszta szemlélet alapján szabadkézzel való ábrázolása árnyékolással; idő 2 óra.

g) Mintázás: féldomború ékítmény előállítása grafikai mintáról, egy részletnek teljes kidolgozásával; idő 5 óra.

h) Magyar nyelvi írásbeli dolgozat a műtörténelemből, nevelés-oktatástanból, vagy irodalomból vett valamely tárgyról; idő 5 óra.

i) Szépírás: próbairás magyar és német folyó- és ronde-irással; idő 1 óra.

2. Szóbeli vizsgálat tárgyai:

a) Elemi geometria: a planimetria és stereometria ismerete bebizonyító alapon; különös figyelemmel a szerkesztésre.

b) Ábrázoló geometria: az egy és több képsíkon való derékszögű ábrázolás elvei, (pont, vonal, sík és síkidomok ábrázolása, egymáshoz való helyzetök, valódi nagyság és hajlás): a szögletes testek ábrázolása, síkmetszetei, áthatása, árnyékuk szerkesztése; ugyanezen feladatok megoldása a kúp, henger, gömb- és forgási testeknél a gyakorlatban előforduló egyszerűbb helyzetekben.

c) Perspectiva: az átmetszés módszere; a centrális vetítés elvei (pont, vonal, sík ábrázolása; iránypontok, irányvonalak; síkbeli idomok ábrázolása); a rövidített distáncz és az osztópontok elmélete; egyszerű tárgyak perspectiv ábrázolása; a perspectiv árnyékszerkesztés elemei.

d) Műtörténelem és stíltan; a régi keleti népek, Görögország, Róma, a középkor és a renaissance műtörténelmének alapvonalai; az itten fellépő stíleket jellemző főbb vonások ismerete.

e) Nevelés és oktatástan, kapcsolatban a pszichologia és logika elemeivel: az általános elvek és szabályok ismerete és ezeknek alkalmazása a rajz- és szépírás oktatása körében. A tanítóképezde és polgári iskola célja és szervezete; ezen intézetek rajz- és szépírási tantervei és ezen oktatás segédeszközei. A rajz- és szépírás-oktatás irodalma, a jelesebb művek ismerete. A magyar nép-oktatásügy fejlődése története, különös tekintettel a polgári iskolára és tanítóképezdére.

f) Magyar nyelv és irodalom. Az ujabbkori magyar irodalom áttekintése.

Megjegyzés. Az A) alatti képesítő vizsgálatot tett jelöltek a II., III. és IV. alatti képesítéssel is bírnak. A II. alatti képesítő vizsgálatot tett jelöltek a III. és IV. alatti képesítéssel is bírnak, de ha az I. alatti képesítést meg akarják szerezni, a tananyagkülönbözetből kiegészítő vizsgálatot tartoznak tenni.

III. IPAROS TANONCZISKOLAI RAJZTANÍTÓK KÉPESÍTŐ VIZSGÁLATA.

1. Zárthelyi vizsgálat tárgyai:

a) Ékítményes rajzolás féldomború mintáról árnyékolással; idő 10 óra.

b) Műhelyi rajzolás: valamely műipari tárgynak főbb méretekkel jelölt vázlata nyomán, műhelyi részletrajz kivánt nagyságban; idő 5 óra.

c) Építészeti rajzolás: egyszerű építészeti tárgy rajzolása tömör minta után árnyékszerkesztéssel; idő 10 óra.

d) Ábrázoló geometria és perspectiva: egyszerű geometriai testek derékszögű ábrázolása árnyékszerkesztéssel; ugyanezen testek perspectiv képének ábrázolása; idő 6 óra.

e) Szemléleti perspectiva: geometriai testek csoportjának szemlélet alapján szabad kézzel való ábrázolása árnyékolással; idő 2 óra.

f) Magyar nyelvi írásbeli vizsgálat az oktatástanból vagy az irodalomból vett valamely tárgyról; idő 5 óra.

2. Szóbeli vizsgálat tárgyai:

a) Elemi geometria: A térmennyiségek; általában; a vonalok helyzetei a síkban; idomok keletkezése; egyenesvonalú síkidomok egybevágósága, hasonlósága, szimmetriája. A kör, ellipszis, tojás-, kosár- és csigavonalak szerkesztése. Az egyenesvonalú síkidomok és a kör területének meghatározása. Testek ismertetése; ezek felülete és térfogatának kiszámítása.

b) *Ábrázoló geometria*: A vetítés fogalma; a pont, vonal és sík derékszögű ábrázolása és viszonylagos vonatkozásaik. Hasáb, henger, gúla, kúp, gömb és ezek összetételeinek ábrázolása, vetett és önárnyékuk szerkesztése.

c) *Perspectiva*: Alapfogalmak; egyszerű geometriai testek és testcsoportok perspectiv képeinek szerkesztése hozzáférhető iránypontok és alaprajz segítségével.

d) *Oktatóstan* kapcsolatban a pszichológia és logika elemeivel: Az alsófokú ipariskolai rajzoktatás célja, tanterve; taneszközök, vezérkönyvek ismerete. A rajzoktatás módszere.

e) *Magyar nyelv és irodalom*: Az újabbkori magyar irodalom áttekintése.

IV. TANÍTÓNŐKÉPZŐI, POLGÁRI ÉS FELSŐBB LEÁNYISKOLAI RAJZTANÍTÓNŐK KÉPESÍTŐ VIZSGÁLATA.

1. *Zárthelyi vizsgálat tárgyai:*

a) *Alakrajzolás*: fej domború mintáról; idő 5 óra.

b) *Ékítményes rajzolás*:

a) *Ékítmény rajzolás*a domború mintáról árnyékolással; az egésznek felvázolása, a feladat egy részének teljes kidolgozása; idő 10 óra.

β) *Színes síkékítmény tervezése*, különös tekintettel a női kézimunkára; idő 5 óra.

c) *Aquarell-festés*: élő növényről vagy csendéleti mintáról; idő 5 óra.

d) *Ábrázoló geometria és perspectiva*: egyszerű geometriai testek derékszögű ábrázolása; árnyékszerkesztéssel; ugyanezek perspectiv képeinek ábrázolása; rövid írásbeli magyarázattal; idő 6 óra.

e) *Szemléleti perspectiva*: geometriai testek csoportjának puszta szemlélet alapján szabadkézzel való ábrázolása árnyékolással; idő 2 óra.

f) *Magyar nyelvi írásbeli dolgozat* a műtörténelemből, neve-

lés-oktatástanból vagy irodalomból vett valamely tárgyról; idő 3 óra.

g) Szépírás: próbairás magyar, német és ronde-írással; idő 1 óra.

2. *Szóbeli vizsgálat tárgyai:*

a) Elemi geometria: a planimetria és stereometria ismerete bebizonyító alapon, különös tekintettel a szerkesztésre.

b) Műtörténelem és stiltan: a régi keleti népek, Görögország, Róma, a középkor és a renaissance műtörténelmének alapvonalai; az ezekben fellépő stíleket jellemző főbb vonások ismerete.

c) Nevelés- és oktatástan kapcsolatban a psychologia és logika elemeivel: az általános elvek és szabályok és ezeknek alkalmazása a rajz- és szépírás-oktatás körében. A polgári és felsőbb leányiskolák céljai és szervezete; ezen intézetek rajz- és szépírás-tantervei; ezen oktatás segédeszközei. A rajz- és szépírásoktatás irodalma; a jelesebb művek ismerete.

d) Magyar nyelv és irodalom: Az ujabbkori magyar irodalom áttekintése.

8. §. *Fölmentés a vizsgálat valamely tárgyából.* Oly jelöltek, kik önálló művészi vagy irodalmi dolgozatok, avagy előlegesen szerzett egyenlőértékű hazai képesítő oklevelekkel megfelelő képességet a vizsgálat valamely tárgyából hitelesen igazolják, a vizsgáló bizottság ajánlatára ama tárgyakból teendő vizsgálat alól a vallás- és közoktatásügyi miniszter által fölmenthetők.

9. §. *Oklevél.* A vizsgálatot sikerrel letett jelölt, megfelelő oklevelet kap, melyet az elnök és a vizsgáló bizottságnak legalább két agja ír alá.

Ezen oklevélben felsorolandók a vizsgálat tárgyai azon fokozat (kitünő, dicséretes, jó, elégséges) jelzésével, melyet a jelölt az egyes tárgyakból kiérdemelt. Ezenkívül az oklevélben meg kell említeni, vajjon hallgatta-e a jelölt és minő eredménnyel a rajz-tanárképző tanfolyamán előadott számtant és módszertanát.

10. §. *A vizsgálat ismétlése.* A vizsgálat ki nem elégitő eredménye esetén a jelölt a vizsgáló bizottság határozatához képest egy, esetleg két év múlva a vizsgálatot kijavíthatja, illetőleg ismételheti.

A ki második ízben megkísérlett vizsgálaton sem képes ki-elégítő eredményt felmutatni, azt csak legalább egy évi újabb tanulmány után lehet ismét vizsgálatra bocsátani.

A vizsgálat sikertelensége esetén a jelölt bizonyítványt kap, melyben ama körülmény, vajjon az egész vizsgálat ismétlésére avagy csak javításra utasított-e, továbbá vajjon csak bizonyos időre avagy végkép vettetett-e vissza, megemlítendő.

11. §. *Vizsgálati díjak.* A vizsgálati díj összegét a vallás- és közoktatásügyi minister külön rendelettel állapítja meg. Ezt a díjat a jelölt vizsgálat megkezdése előtt az elnök nyugtájára fizeti le. A díj alól fölmentésnek nincsen helye.

Ismétlő vizsgálat alkalmával, ha ez legfeljebb három tárgyra terjed ki, a díjnak felét, máskülönben az egész díjat kell fizetni.

Kiegészítő vizsgálatért fél díj jár.

12. §. *Ügykezelés.* A vizsgálatokról az elnök rendes anya- és jegyzőkönyveket vezet, melyeket a vizsgáló bizottság jelen volt tagjai aláírnak, s melyeknek hiteles másolatát az elnök a vizsgálati időszak végeztével jelentésével együtt a vallás- és közoktatásügyi ministerhez terjeszti fel, eredetijét pedig az irattárban őrzi.

13. §. *Külföldi oklevelek.* Külföldön nyert rajztanári és rajztanítói oklevelek Magyarország területén csak akkor válnak érvényessé, ha a vallás- és közoktatásügyi minister azokat, a vizsgáló bizottság javaslata alapján honosítja. Ennek föltételei a vizsgáló bizottság javaslata alapján esetről-esetre állapíttatnak meg.

A M. KIR. RAJZTANÁR-VIZSGÁLÓ BIZOTTSÁG.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister az 1894-ben tartandó rajztanárvizsgálatról számított öt év tartalmára az 1893. évi 58,041. számú rendelettel a m. kir. rajztanár-vizsgáló bizottság elnökévé *Keleti Guszlávot*, az orsz. mintarajziskola és rajztanárképző intézet igazgatóját, alelnökeivé *Gyertyánffy Istvánt*, a budapesti áll. elemi és polg. tanítóképző igazgatóját és *Székely Bertalant*, a mintarajziskola és rajztanárképző tanárát, tagjaivá pedig a m. tud. egyetem, a József-műegyetem, a mintarajziskola és rajztanárképző-, a polg. isk. tanító-, valamint tanítónőképző, az iparművészeti iskola, az áll. ipariskola, a középiskolák, a műv. körök, s végre az iparosok képviselőit *Dr. Pasteiner Gyulát, Fölser Istvánt, Rauscher Lajost, Schulek Frigyest, Nádler Robertet, Gyulai Lászlót, Rucsinszky Lajost, Péterffy Sándort, Hollós Károlyt, Hegedüs Károlyt, Kolbenheyer Gyulát, Benczur Bélát, Loránfi Antalt, Balló Edét, Dr. Badics Ferenczet, Pórszász Józsefet, Volf Györgyöt, Feszty Árpádot, Strobl Alajost, Thék Endrét és Zsolnay Vilmost*, a rajztanár-vizsgáló bizottság jegyzőjévé pedig 1893. évi 44,208. sz. rendelettel *Dr. Radnai Rezső* min. fogalmazót nevezte ki.

*

*Átmeneti intézkedésül a vallás- és közokt. miniszter úr
ő nagyméltósága a következő rendeletet adta ki:*

13,772. Az országos rajztanárvizsgáló bizottság f. évi márczius hó 7-én tartott ülésének határozata alapján 45. sz. a. kelt javas-

latára átmeneti intézkedésképpen megengedem, hogy a budai állami polgári iskolai tanítóképző kebelében fennálló rajzi szakcsoportnak most végző vagy javítóvizsgálatra utasított növendékei a folyó iskolai év végén még az 1893-ik évi május hó 28-án 13,071 szám alatt kiadott szabályzat szerint s a tanítóképző mellett fennálló vizsgáló bizottság ipari szakbizottsága előtt, a rajztanárképző most végző, vagy javító vizsgálatra utasított tanárjelöltjei pedig a m. évi 41,200 sz. a. kelt rendelettemmel jóváhagyott szabályzat szerint és a m. évi 58,841. sz. a. kelt rendelettemmel kinevezett bizottság előtt ugyan, de még a régi követelmények szerint tehessenek képesítő vizsgálatot, azokra nézve ellenben, kik régebben szerzett oklevelöket akarják kiegészíteni, vagy akik a rajztanárképző vagy a polgári iskolai tanítóképző látogatása nélkül nyernek engedélyt a képesítő vizsgálatra, mindenben az utóbb említett új szabályzat követelményei alkalmazandók.

E rendeletem érvénye a f. évi rajztanárvizsgálatok befejeztével megszűnik s ugyanakkor az 1893. évi 41,200 sz. a. kelt rendelettemmel jóváhagyott szabályzat minden jelöltre nézve kötelezővé válik. Budapest, 1894. május hó 1-én.

Gróf Csáky.

AZ INTÉZET RENDES NÖVENDÉKEINEK EGYÉVES ÖNKÉNTESI KEDVEZMÉNYE.

Az intézet azon növendékeire nézve, kik az intézetbe való belépésük előtt érettségi vizsgálaton át nem estek, életbe vágó jelentőséggel bír a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr ő Nagyméltóságának 1888. évi február hó 13-án 6051. sz. alatt kelt leirata, melylyel az igazgatóságnak — e tárgyban tett felterjesztése eredményeül — tudomására hozatott, hogy az orsz. m. kir. mintarajziskolának, és rajztanárképzőnek az egy évi önkéntességi kedvezmény tekintetében a főgymnasiumokkal és főreáliskolákkal való egyenjogúsítása a m. kir. honvédelmi miniszterium részéről a cs. és kir. közös hadügyminiszteriummal egyetértőleg elismeretett.

Miután a fenti egyenjogúsítás magyarázata körül könnyen félreértések merülhetnének föl, szükségesnek mutatkozik az intézeti növendékek szempontjából itt a következőket megjegyezni.

1. Az egyévi önkéntesség kedvezménye csakis az intézet *rendes növendékeit* illeti meg: minélfogva a vendéglátogatók arra igényt nem tarthatnak.

2. Azok, kik csak az intézet elhagyása után lépnek a hadköteles korba, amennyiben az előbbi pontban említett föltételnek megfelelnek, igazolni tartoznak, hogy az intézet teljes tanfolyamát szabályszerűen elvégezték.

3. Ha az intézet növendékét még a tanfolyam elvégzése előtt éri utól a hadkötelesség, ez esetben szükséges, hogy midőn az első

korosztályba lép, legalább az utolsó évfolyam, (a IV. osztály) tanulója legyen, mert ellenkező esetben, (ha például még csak a III. osztály tanulója volna a növendék, midőn először kell a sorozó bizottság elé állania) az egyévi önkéntesi kedvezményre igényt nem tarthat. Megjegyzendő, hogy azok is, kik az intézet legfelsőbb évfolyamába járnak, az első korosztályba való belépésük alkalmával, hitelesen igazolni tartoznak, hogy tanulmányaik befejezésével nem önhibájokból késtek el.

4. A 4. pontban említett növendékek, amennyiben minden feltételnek eleget tettek, egyévi önkéntesek gyanánt csakis feltételesen és a végleges határozatnak a tanulmányok befejezéseig való függőben tartása mellett, vétetnek fel. Miből következik, hogy azok, kik abban hagyják tanulmányaikat, avagy tanulmányaiknak kellő eredménnyel történt bevégezését a maga idejében nem képesek igazolni: *a három évi lényleges szolgálatra, illetőleg, ha a honvédséghez tartoznak, a honvédségi lörményszabta lényleges szolgálatra utólagosan behivatnak.*

5. A tanulmányok szabályszerű bevégezését a rajztanár- és rajztanító jelöltekre nézve a négy évi tanfolyam végén államvizsgálat útján szerzendő rajztanári, illetve rajztanítói képesítő oklevél, — a művésznövendékekre nézve pedig legalább három évi tanfolyamnak látogatását tanusító jó bizonyítvány igazolja, mely okmány az egyévi önkéntesek gyanánt feltételesen befogadott növendékek által közvetlenül a tanfolyam befejezése után, azok részéről, a kiknek pótvizsgát kell tenniök, legkésőbb a tanfolyam utolsó évének október 1. napjáig az illető csapattest parancsnokságához terjesztendő be.

6. Az intézet azon növendékeit, kik érettségi bizonyítvány alapján vétettek fel, a fenti intézkedések természetesen nem érintik.

AZ ÉV TÖRTÉNETÉBŐL.

A jelen tanév nem volt a rendes időben, szeptember elején, megkezdhető a kolerajárvány miatt, melyre való tekintettel az előző tanév alatt is szüneteltek az előadások néhány hétig. Teljes egy hónappal később indult tehát meg az oktatás, mi a tanári karnak s a növendékeknek helyzetét annyival inkább megnehezítette, mivel ez idén a tanév bezárása nem volt elhalasztható az iskolai kiállítás miatt, mely szintén a kolera miatt halasztatott a folyó tanévre. Mindazáltal sikerült a tananyag megfelelő beosztása s kellő erőfeszítés mellett az előirt tananyagot elvégezni úgy, hogy a tanév csak tartamára volt csonka, de tartalmára, a kifejtett tevékenység szempontjából, teljes.

*

A tanári testület ebben a tanévben két taggal szaporodott, amennyiben a vallás- és közoktatásügyi Minister úr ő Nagyméltósága NEOGRÁDY ANTAL festőművészt a vízfestészet (aquarell) rendes tanárává kinevezni, Dr. BADICS FERENCZ középiskolai tanárt pedig a magyar nyelv s irodalom előadásával megbizni méltóztatott. Ezenkívül kiiratott a pályázat az alakrajzolás második tanszékére, melynek teendőit eddig ideiglenesen AGGHÁZY GYULA, az iparművészeti iskolán az alakrajzolás rendes tanára, látta el. A pályázati határidő f. évi május hó 31-én járt le s a beérkezett pályázatokból arra lehet következtetni, hogy a tanszék annak első birtokosához méltó utóddal lesz betölthető. Legyen e helyen fölemlítve STROBL ALAJOS intézeti tanár ama szép elhatározása, hogy a Baross-szobor bizottság által az ő pályaművének odaitélt első díjat, 3000 koronát, az intézet szobrászati osztályának s az azt környező kertnek díszítésére ajánlotta fel. Ez a tett a mily nemes gondolkozásra vall, annyira elismerésre méltó.

*

A női festészeti osztály, mely azelőtt mint önálló tanfolyam állott fenn, s az orsz. mintarajziskolába olvasztatván, helyiségeit is intézetünk saját tanépületébe helyezte át, a folyó tanév elejével ismét régi tanhelyiségeit foglalta el a budai várbazárbán, ahol addig fog megmaradni, amíg saját tanépületünknek a folyó évben még munkába veendő kibővítése be nem fejeztetett.

*

A szünidei póttanfolyam a gymnasiumi rajztanárok számára a múlt évi nagy szünidőben programmszerűen megtartatott s jó sikerrel járt.

*

Az intézet a folyó tanév végén a növendékek által a legutóbbi három évben készített munkálataiból kiállítást rendezett, mely f. évi június hó 13-ától bezárólag 17-éig naponként reggeli 9 órától esti 6 óráig volt nyitva.

Programmja a következő volt:

FÖLDSZINTEN.

Szaktanár:

A) A budai várbazárbán ideiglenesen elhelyezett női festészeti osztály munkálatai.

EBNER LAJOS.

I. EMELETEN.

B) Alakrajzi tanulmányok:

Alakrajzok főszmintáról

Alakrajzok élő fejmintáról

Alakrajzok élő fejmintáról

Alakrajzok egész alakú élő mintáról (akt.)

Festménygyakorlatok.

Bonczalaktani tanulmányok.

Alakrajzok egész alakú élő mintáról (akt.)

Festészeti tanulmányok

} AGGHÁZY GYULA.

} SZÉKELY BERTALAN.

} LOTZ KÁROLY.

C) Építészeti rajztanulmányok, látszatt. szerkeszt. SCHULEK FRIGYES.

D) Planimetriai és ábrázoló-geometriai szerkeszt. PÓRSZÁSZ JÓZSEF.

II. EMELETEN.

Szaktanár :

E) Ékítményes rajzok :

1. Föszmintáról.

VÁRDAI SZILÁRD.

2. Stiltanulmányok.

" "

3. Eredeti fölvételek.

NÁDLER RÓBERT.

4. Ékítmények és iparművészeti tervezetek.

" "

5. Aquarell-tanulmányok.

NEOGRÁDY ANTAL.

F) Szemléleti látszattani rajzok.

VÁRDAI SZILÁRD.

G) Rajztanár-jelöltek mintázatai.

LORÁNFI ANTAL.

A SZOBRÁSZATI SZAKOSZTÁLY KÜLÖN ÉPÜLETÉBEN.

Művésznövendékek mintázási munkálatai.

STROBL ALAJOS.

Jegyzet. A női osztályban az alak- és ékítményes rajzolás tanításánál a folyó tanév elejétől kezdve KOMÓCSY JÓZSEFNÉ okleveles rajztanítónő, a rajztanárjelöltek alakrajzgyakorlatainál pedig ugyanazon időponttól kezdve DÖRRE TIVADAR okleveles rajztanár is közreműködtek.

A kiállítás élénk látogatottságnak örvendett s úgy a sajtó, mint a szakértők igen elismerőleg szóltak róla.

★

Az intézet növendékeinek társasköre ez idén is sikeresen működött. Szünidei kiállítást is rendezett igen jó sikerrel.

★

A növendékek egészségi állapota kifogástalan volt. Fegyelmi tekintetben sem volt szükség komolyabb beavatkozásra.

AZ INTÉZET NÖVENDÉKEINEK NÉVSORA

az 1893—94-iki tanévben.

I. OSZTÁLY.

Téli félév :

Berényi József
Dávid Miksa
Demeter Róbert (műv. növ.)
Glück Károly
5 Háberditzel Károly
Hidvégi Géza
Illetskó Béla
Janky Sándor
Juszkó Béla (műv. növ.)
10 Kassó József (műv. növ.)
Kovács László (műv. növ.)
Krajna János
Králik Gusztáv
Kümmerle Pál
15 Löschinger Hugó (műv. növ.)
Martonovics Ábrahám
Németh Imre
Olofson Gusztáv
Percea Pál ✓
20 Rabcsák Aurél
Reider Béla (műv. növ.)
Simon Tivadar
Szabó Wladimir
Stolarik József
25 Stauber Jakab
Telegdy Árpád
Török Mihály (műv. növ.)
Vargha Andor (műv. növ.)
29 Vladár Ernő

Nyári félév :

Dávid Miksa
Demeter Róbert (műv. növ.)
Glück Károly
Háberditzel Károly
5 Hidvégi Géza
Illetskó Béla
Janky Sándor
Juszkó Béla (műv. növ.)
Kassó József (műv. növ.)
10 Kovács László (műv. növ.)
Krajna János
Králik Gusztáv
Kümmerle Pál
Löschinger Hugó (műv. növ.)
15 Martonovics Ábrahám
Medriczly István
Olofson Gusztáv
~~Percea Pál ✓~~
Pollák Mór (műv. növ.)
20 Reider Béla (műv. növ.)
Simon Tivadar
Szabó Wladimir
Török Mihály (műv. növ.)
24 Vladár Ernő

II. OSZTÁLY.

Téli félév :

BarajevácZ Szvetozár
 Csiky István
 Doby Samu
 Fleischer Mihály
 5 Gáll József
 Gasparik János
 Gulyás Károly
 Handmann Adolf
 Hölszky Sándor
 10 Kálóczy János
 Keményfi Jenő
 Lammel Antal
 Oszter István
 Vesztróczy Manó
 15 Widder Bódog
 16 Zorkóczy Gyula

Nyári félév :

BarajevácZ Szvetozár
 Csiky István
 Doby Samu
 Fleischer Mihály
 5 Gáll József
 Gasparik János
 Gulyás Károly
 Handmann Adolf
 Hölszky Sándor
 10 Kálóczy János
 Keményfi Jenő
 Lammel Antal
 Oszter István
 Vesztróczy Manó
 15 Widder Bódog
 16 Zorkóczy Gyula.

III. OSZTÁLY.

Téli félév :

Balló Emil
 Czóbel Gyula
 Horváth Károly
 Mérő István
 5 Myskovszky Ernő
 Réti Ödön
 Szírotka Szilárd
 Vass Béla
 9 Watzke Rezső

Nyári félév :

Balló Emil
 Czóbel Gyula
 Horváth Károly
 Mérő István
 5 Myskovszky Ernő
 Neubrunn Tóbiás
 Réti Ödön
 Szírotka Szilárd
 Vass Béla
 10 Watzke Rezső

IV. OSZTÁLY.

Téli félév :

Bacsa András
 Balló Aurél
 Deák Miklós
 Erdőssy Béla
 5 Hermann Gyula
 Hollós Béla
 Jancsó Lajos
 Mendlik Oszkár
 Pawlas Ede
 10 Philipp István
 Szántó Géza
 Sidlovits Kálmán
 Tattay Ferencz
 14 Uferbach Jenő.

Nyári félév :

Bacsa András
 Balló Aurél
 Deák Miklós
 Erdőssy Béla
 5 Hermann Gyula
 Hollós Béla
 Jancsó Lajos
 Mendlik Oszkár
 Pawlas Ede
 10 Philipp István
 Szántó Géza
 Sidlovits Kálmán
 Tattay Ferencz
 14 Uferbach Jenő.

GYAKORLÓ FESTÉSZETI OSZTÁLY.

Téli félév :

Adlmann Gusztáv
 Auerbach Lipót
 Bellony László
 Gillemot Ödön
 5 Jindrich Hugó
 Korcsek János
 Kölber Dezső
 Kriesch Aladár
 Krucsay Ferencz
 10 Krenner Viktor
 Mittelmann Jakab
 Nagy Vilmos
 Báró Nyáry Albert
 Papp Sándor
 15 Reinhard Károly
 Székely Árpád
 Szittner Dezső
 Tumó Máté
 Vágó Pál
 20 Zeller Mihály
 21 Zsebők János

Nyári félév :

Adlmann Gusztáv
 Albrich Mihály
 Bellony László
 Jindrich Hugó
 5 Korcsek János
 Krenner Viktor
 Kriesch Aladár
 Krucsay Ferencz
 Nagy Vilmos
 10 Báró Nyáry Albert
 Papp Sándor
 Reinhard Károly
 Székely Árpád
 Szittner Dezső
 15 Tumó Máté
 16 Vágó Pál

SZOBRÁSZATI OSZTÁLY.

Téli félév :

Abt Sándor
 Burger József
 Damkó József
 Führer Richárd
 5 Markup Béla
 Morgenstern Ede
 Rausch Béla
 8 Rintel Géza

Nyári félév :

Abt Sándor
 Burger József
 Damkó József
 Führer Richárd
 5 Markup Béla
 Morgenstern Ede
 Rausch Béla
 8 Rintel Géza

NŐI OSZTÁLY.

Téli félév :

Balassa-Vaskovics Erzsi (rt. jel.)
 Bertalan Sarolta (rtan. jel.)
 Bodor Ida
 Báró Bothmer Gertrud
 5 Báró Braunecker Stina
 Bruck Hermina
 Doby Irma (rtan. jel.)
 Dorninger Anna (rtan. jel.)
 Drescher Eugénia (rtan. jel.)
 10 Eisert Margit (rtan. jel.)
 Farkas Zefin
 Fehérvári Etelka (rtan. jel.)
 Felsmann Mariska (rtan. jel.)
 Fodor Róza
 15 Gebauer Gizella (rtan. jel.)
 özv. Gerhardt Alajosné (rtan. j.)
 Giffing Ida
 Heinrich Etelka (rtan. jel.)
 Hermann Adolfina
 20 Hilberth Irén
 Hoffmann Ilona
 Kail Adolfné
 Kasselik Emilia (rtan. jel.)
 Kircz Ráchel
 25 Kotsi-Horváth Jolán
 Láczy Olga
 Ludmann Paula (rtan. jel.)

Nyári félév :

Balassa-Vaskovics Erzsi (rt. j.)
 Bertalan Sarolta (rtan. jel.)
 Bodor Ida
 Borhegyi Mariska
 5 Báró Bothmer Gertrúd
 Báró Braunecker Stina
 Bruck Hermina
 Doby Irma (rtan. jel.)
 Dorninger Anna (rtan. jel.)
 10 Drescher Eugénia rtan. jel.)
 Eisert Margit (rtan. jel.)
 Farkas Zefin
 Fehérvári Etelka (rtan. jel.)
 Felsmann Mariska (rtan. jel.)
 15 Fodor Róza
 Gebauer Gizella (rtan. jel.)
 özv. Gerhardt Alajosné (rtan. j.)
 Giffing Ida (rtan. jel.)
 Heinrich Etelka (rtan. jel.)
 20 Hermann Adolfina
 Hilberth Irén
 Hoffmann Ilona
 Iszlay Margit
 Illés Hedvig
 25 Kasselik Emilia (rtan. jel.)
 Kircz Ráchel
 Kotsi-Horváth Jolán

Téli félév :

Machik Ilona (rtan. jel.)
 Mandl Stefánia
 30 Reichart Mariska (rtan. jel.)
 Rudnai Nikolics Ilona
 Stark Teréz
 Strasser Emma (rtan. jel.)
 Svetschine Georgina (rtan. j.)
 35 Szent-Istványi Margit (rt. j.)
 Telkesy Valéria
 Tóth Erzsi (rtan. jel.)
 Vogel Ilona
 39 Volf Irma

Nyári félév :

Láczay Olga
 Ludmann Paula (rtan. jel.)
 30 Losonczy Szigyártó Lenke
 Machik Ilona (rtan. jel.)
 Mandl Stefánia
 Reichart Mariska (rtan. jel.)
 Rudnai Nikolics Ilona
 35 Stark Teréz
 Svetschine Georgina (rtan. j.)
 Szent-Istvány Margit (rt. j.)
 Telkesy Valéria
 Tóth Erzsi (rtan. jel.)
 40 Vogel Ilona

VENDÉGLÁTOGATÓK.

Téli félév :

Ács Ferencz
 Benedekfalvai Kiszely Nándor
 Katona Béla
 Rieger Győző
 5 Schiff Kálmán

Nyári félév :

Ács Ferencz
 Benedekfalvai Kiszely Nándor
 Katona Béla
 Rieger Győző
 5 Schiff Kálmán
 6 Szekeres Albert

Összesen : a téli félévben 141, a nyári félévben 134 növendék.

STATISZTIKAI ADATOK.

Az intézet növendékei közül volt:

	1-ső félév:	2-ik félév:
Rajztanító és rajztanárjelölt	60	55
Műkedvelő és művésznövendék	41	36
Képesített rajztanító és rajztanár	1	1
Nő	39	42
Összesen	141	134

Korra nézve voltak:

	1-ső félév:	2-ik félév:
16 és 20 év között	47	34
20 éven felül	94	100
Összesen	141	134

Előkészültségi fokra nézve:

	1-ső félév:	2-ik félév:
Érettségi vizsgálaton átesett	39	39
Előzetesen felsőbb körű tanulmányokat végzett	5	2
Előzetesen középtanodát látogattak	79	77
Előzetesen tanítóképezdét végeztek	12	7
Előzetesen alsóbb fokú iskolába jártak	4	7
Magánoktatásban részesült	2	2
Összesen	141	134

Vallásra nézve:

	1-ső félév:	2-ik félév:
Római katolikus	88	80
Helvét hitvallású	12	11
Ágostai hitvallású	16	19
Görög katolikus	3	2
Görög keleti hitvallású	4	4
Izraelita	17	17
Unitárius	1	1
Összesen	141	134

Anyanyelvre nézve:	1-ső félév:	2-ik félév:
Magyar	125	119
Német	9	8
Román	2	2
Tót	3	3
Szerb	1	1
Olasz	1	1
Összesen	141	134

Állami rajztanár- és rajztanítójelölti ösztöndíjt élvezett	10	növendék
Kisebb államsegélyben részesült	13	“
Művészi ösztöndíjban részesült	9	“

Kiszolgáltatott ösztöndíjak és segélyek összege 6900 frt.

Beiratási és tandíjban befolyt az 1893-94-iki tanév

téli felében	1087	frt — kr.
nyári felében	781	“ — “
Összesen	1868	frt — kr.

A tandíj alól fölmentetett:

a téli tanfélévben	50	növendék
a nyári tanfélévben	53	“

A tanévi zárünnepély alkalmával jutalmat nyertek az alábbi növendékek, és pedig:

Név:	Tárgy:
Bacsa András	Építészeti rajz, látszattan és ékítményes rajz.
Damkó József	Mintázás.
Deák Miklós	Iparművészeti rajz és tervezés, építészeti rajz és látszattan.
Führer Richárd	Mintázás.
Gasparik János	Ábrázoló geometria.
Gebauer Gizella	Vízfestés (aquarell) és ékítményes rajz.
Háberditzel Károly	Szemléleti látszattan, ékítményes rajz és planimetria.
Handmann Adolf	Ábrázoló geometria.
Hölszky Sándor	Ábrázoló geometria.
Janky Sándor	Ékítményes rajz, szemléleti látszattan és mintázás.
Kálóczy János	Ábrázoló geometria.

Név :	Tárgy :
Krajna János	Planimetria.
Kümmenle Pál	Szemléleti látszattan, ékítményes rajz és planimetria.
Löschinger Hugó	Ékítményes rajz és szemléleti látszattan.
Ludmann Paula	Vízfestés (aquarell) és ékítményes rajz.
Mendlik Oszkár	Ékítményes rajz és látszattan.
Morgenstern Ede	Mintázás.
Oszter István	Ábrázoló geometria.
Philipp István	Építészeti rajz és látszattan.
Rausch Béla	Mintázás.
Réti Ödön	Iparművészeti rajz és tervezés, építészeti rajz és látszattan, és ábrázoló geometria.
Tattay Ferencz	Iparművészeti rajz és tervezés.
Vass Béla	Ábrázoló geometria.
Watzke Rezső	Ábrázoló geometria és látszattan.
Widder Bódog	Mintázás.

Rajztanári és rajztanítói képesítő vizsgálatra jelentkezett az 1894. évben 35 jelölt. Vizsgálatra bocsáttatott 29.

Ezek közül képesítést nyert --- --- --- 24 jelölt, és pedig :

I. Középfokú és középiskolai ipariskolai képesítést :

Auerbach Lipót «jó»
 Bacsa András «dicséretes»
 Balló Aurél «elégséges»
 Cholnoky Károly «elégséges»
 Deák Miklós «jó»
 Erdőssy Béla «jó»
 Herrmann Gyula «elégséges»
 Mendlik Oszkár «dicséretes»
 Mittelmann Jakab «elégséges»
 Obendorf Gusztáv «jó»
 Pavlas István «jó»
 Philipp István «jó»
 Szántó János «elégséges»
 Szekeres Albert «jó» és
 Tattay Ferencz «jó» általános osztályzattal.

II. Tanítóképző intézeti rajztanári, polgári iskolai, valamint ipartanműhelyi rajztanítói képesítést szerzett:

Hollós Béla «jó»

Réti Ödön «jó»

Sidlovits Kálmán «jó»

Szántó Géza, «elégséges»

Uferbach Jenő «dicséretes» általános osztályzattal.

III. Rajztanítónői képesítést szerzett:

Bertalan Sarolta «jó»

Özy. Gerhardt Alajosné «jó»

Svetschine Georgine «jó»

Vraugczany Johanna «jó» általános osztályzattal.

Pótvizsgára utasított	---	---	---	---	---	3 jelölt.
Visszalépett	---	---	---	---	---	2 «

TUDNIVALÓK A JÖVŐ TANÉVRE.

A beiratkozás az 1894—95-iki tanévre f. évi szeptember hó 10-ik és 11-ik napján d. e. 9—12 óráig az intézet igazgatósága által fog eszközöltetni.

A beiratási, valamint a félévi tandíj a beiratkozás alkalmával előzetesen lefizetendő. Ugyanekkor nyújtandók be a tandíjelengedés iránt, vagyontalansági és tanbizonyítványokkal fölszerelt kérvények is.

Ujjonnan belépő növendékek, valamint a vendéglátogatók az első félévi tandíj alól föl nem mentetnek.

A felvételi vizsgálatok (próbarajzok készítése) szeptember hó 12. és 13-án fognak megejtetni.

Budapest, 1894. június hóban.

Keleti Gusztáv

igazgató.

TARTALOM.

	Lapszám
Az intézet célja és feladata	3
Tanterv :	
I. Alakrajz és festés	3
II. Ékítményes rajz és festés	4
III. Építészet	5
IV. Vízfestészet	6
V. Mintázás	6
VI. Geometria	7
VII. Festészeti bonczalaktan	II
VIII. Műtörténelem	II
IX. Nevelés- és oktatástan	II
X. Magyar nyelv és irodalom	13
Kivonat az intézet alapszabályaiból és külön határozataiból	14
Az intézet tan- és segédszemélyzete	18
Az intézet taneszközei	20
Új szabályzat a rajzitanításra képesítő vizsgálatokról	22
A m. kir. rajztanár-vizsgáló bizottság	35
Az intézet rendes növendékeinek egyéves önkéntesi kedvezménye	37
Az év történetéből	40
Az intézet növendékeinek névsora az 1893/94. tanévben	45
Statisztikai adatok	48
Tudnivalók a jövő tanévre	50

